

2012-06-19

R E M I S S V A R

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

FI Dnr 12-4151
(Anges alltid vid svar)

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Ju2012/2240/L5

Remissvar avseende betänkandet Penningtvätt – kriminalisering, förverkande och dispositionsförbud (SOU 2012:12)

Sammanfattning

Finansinspektionen (FI) har i stort inget att erinra mot de föreslagna lagändringarna. Lagförslagen synes vara teknikneutrala och därmed ta höjd för kommande teknikutveckling, vilket FI finner positivt. Däremot befarar FI att utredningen i vissa delar, bl.a. vad gäller den automatiska dispositionsspärren samt straffansvaret för vissa handlingar i näringsverksamhet, inte tillräckligt analyserat och till viss del missbedömt konsekvenserna av de föreslagna ändringarna. Utredningen utgår från att verksamhetsutövarna enbart i efterhand har möjlighet att granska transaktioner som utförs på egen hand av enskilda kunder med användning av bankernas eller andra finansiella företags elektroniska system. Detta är dock inte en helt korrekt beskrivning, då det redan i dag finns teknikstöd för övervakning i realtid av för denna typ av transaktioner.

Finansinspektionens synpunkter

Kriminalisering av penningtvätt

FI har inget att erinra mot förslaget att en handling ska vara straffbar som penningtvättsbrott under förutsättning att de rekvisit som föreslås i betänkandet är uppfyllda. FI har vidare inte något att erinra mot att s.k. självtvätt kriminaliseras genom att den som har begått förbrottet också ska kunna dömas för penningtvättsbrott.

FI finner dock utredningens resonemang kring straffansvaret alltför förenklat vad gäller förslaget att utvidga det straffbara området för penningtvätt. Det gäller fall då det under vissa omständigheter ska vara möjligt att döma någon till ansvar för penningtvättsbrott utan att förbrottet är styrkt, exempelvis när någon i näringsverksamhet medverkar till en åtgärd som skäligen kan antas vara vidtagen i penningtvättssyfte. Utredningen konstaterar att de flesta

finansiella transaktioner idag utförs på egen hand av enskilda kunder med användning av bankernas eller andra finansiella instituts elektroniska system. Utredningen fastslår att dessa transaktioner kan granskas först efter att transaktionen utförts och att straffansvar inte kan aktualiseras när verksamhetsutövaren på detta sätt inte har kunnat avstå från en transaktion, därför att den skett utan medverkan från dess personal.

FI vill i anledning av detta särskilt understryka att det redan idag finns teknikstöd för övervakning i realtid av denna typ av transaktioner. Användandet av denna teknik är naturligtvis varierande bland verksamhetsutövarna, men de flesta större aktörer torde idag använda sig av tekniken i viss utsträckning. Det gäller bl.a. för att säkerställa att transaktioner inte sker till eller från parter som återfinns i EU:s förordningar om restriktiva åtgärder. Teknikutvecklingen går dessutom stadigt framåt på detta område, vilket bör beaktas vid ett resonemang om i vilka situationer straffansvar kan aktualiseras på grundval av bestämmelsen. Vid användandet av ett teknikstöd av det här slaget är det verksamhetsutövaren som bestämmer vilka parametrar systemet ska reagera på. Det finns även en möjlighet att avstå från att genomföra misstänkta transaktioner, varför underlåtenhet att reagera på vissa transaktioner kan komma att omfattas av straffansvaret. Det kan i detta sammanhang även noteras att det är verksamhetsutövaren som själv bestämmer i vilka system denne vill investera. FI bedömer att det även krävs en diskussion om hur tillämpningen av straffbestämmelsen påverkas av det faktum att en verksamhetsutövare väljer att inte investera i ett system för övervakning i realtid. Denne kan då endast granska de flesta transaktionerna i efterhand, vilket kan jämföras med en verksamhetsutövare som har investerat i ett sådant system och då faktiskt har möjlighet att granska transaktionerna i realtid.

FI noterar även att den föreslagna straffbestämmelsen torde medföra en ökning av antalet anmälningar till åklagare om eventuella missförhållanden, som uppdagas i inspektionens tillsynsverksamhet.

Förverkande

FI har inget att erinra mot utredningens förslag om förverkande av pengar eller annan egendom.

Dispositionsförbud

FI har i stort inget att erinra mot den lagtekniska utformningen av de föreslagna ändringarna i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). Vad gäller den föreslagna lydelsen av 3 kap. 9 § penningtvättslagen förordar dock FI att ordet ”anmälan” ändras till ”rapporten”. Detta för att tydliggöra att det inte rör sig om en regelrätt polisanmälan utan om lämnande av uppgifter i enlighet med 3 kap. 1 § penningtvättslagen.

FI finner dock att vissa uttalanden i utredningen tyder på att konsekvenserna av de föreslagna ändringarna har missbedömts.

I utredningen framhålls att vinsterna med att införa en automatisk dispositionsspärr kommer att vara begränsad till de fall där kunden begär hjälp med genomförandet av en transaktion. Utredningen menar således att den automatiska dispositionsspärren skulle vara knuten till den minoritet av transaktioner inom det finansiella systemet som utförs manuellt, då det inte skulle finnas någon möjlighet för verksamhetsutövarna att i övriga fall stoppa en misstänkt transaktion. FI konstaterar att någon sådan begränsning inte framgår av den föreslagna lagtexten som synes vara teknikneutral och därmed även tar höjd för kommande och befintlig teknikutveckling. Som ovan nämnts sker en fortlöpande utveckling av de tekniska systemstöden och möjligheterna till övervakning i realtid utvecklas kontinuerligt. Verksamhetsutövarna kommer framöver sannolikt även att utsättas för större krav på möjlighet till övervakning i realtid i syfte att kunna upptäcka misstänkta transaktioner.¹ Det bör även åter understrykas att systemstöd redan finns idag.

I anledning av detta befarar FI att utredningen underskattat användningsområdet för en automatisk dispositionsspärr, vilket även innebär att antalet transaktioner som kan bli föremål för en automatisk dispositionsspärr sannolikt kan komma att överstiga det utredningen synes ha kalkylerat med. Detta påverkar naturligtvis även konsekvenserna av införandet av en automatisk dispositionsspärr för såväl verksamhetsutövarna, kunderna och den myndighet som i anledning av en automatisk dispositionsspärr har att fatta beslut om dispositionsförbud. FI finner därför att det är nödvändigt med en kompletterande konsekvensutredning av införandet av en automatisk dispositionsspärr.

FI noterar att utredningen till stor del fokuserar på vad ett dispositionsförbud och en automatisk dispositionsspärr skulle innebära för de större verksamhetsutövarna i form av företrädesvis banker. FI ställer sig i anledning av detta något tveksam till om konsekvenserna tillräckligt belysts vad gäller de mindre finansiella aktörerna och de icke finansiella aktörerna. FI anser därför att det skulle vara önskvärt att en kompletterande konsekvensutredning på ett tydligare sätt även analyserar konsekvenserna av den föreslagna lagstiftningen också för dessa aktörer.

Tillträde till 2005 års förverkandekonvention

FI har inget att erinra mot att Sverige tillträder Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism från 2005 (förverkandekonventionen).

¹ Se bl.a. rekommendation 10 i Recommendations for the security of internet payments, European Central Bank, April 2012.

FI noterar i det sammanhanget att Financial Action Task Force (FATF) i rekommendation 36 uppmanar de länder som är förbundna av rekommendationerna att, i de fall det är tillämpligt, tillträda 2005 års föreverkandekonvention. Sverige är medlem i FATF.

FINANSINSPEKTIONEN

Per Håkansson
Chefsjurist

Liselott Alström
Jurist